

УДК 94(477.83)"14/17"

Микола ГАЛІВ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри нової та новітньої історії України
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Україна, Дрогобич) halivm@yahoo.com

СЕЛО ЛІТИНЯ НА ДРОГОБИЧЧИНІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ЗНИЩЕНЬ КІНЦЯ XV – XVIII СТ.

У статті аналізується негативний вплив воєнних знищень на господарський, соціальний, демографічний розвиток села Літиня на Дрогобиччині в ранньомодерний період. Розкрито хронологію нападів різних військ (татар, турків, волохів-молдаван, козаків, московитян, шведів, трансільванців, поляків, саксонців) на терени Дрогобицького і Самбірського повітів Перемишльської землі Руського воєводства. Вказано збитки, яких зазнали об'єкти господарської інфраструктури Літині (попівство, корчма, млин, селянські господарства) внаслідок воєнних знищень.

Ключові слова: село Літиня, Дрогобицький повіт, воєнні знищення
Лит. 50.

Mykola HALIV,
PhD (Education), Assistant Professor of Modern History of Ukraine
of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Ukraine, Drohobych) halivm@yahoo.com

THE VILLAGE LITYNIA IN DROHOBYCH DISTRICT IN WAR DESTROYED LATE XV – XVIII CENTURY

An adverse impact on the war destroyed for the economic, social, demographic development village Litynia in Drohobych district in early modern period are analyzed in this article. Chronology of attacks of various troops (the Tatars, Turks, Vlachs-Moldovans, Cossacks, Moscovites, Swedes, Transilvanians, Poles, Saxons) in the territories of Drohobych and Sambir districts Przemysl land of Rus province is described. Losses for Litynia's economic infrastructure (economy priest and peasants, tavern, mill) as a result of war destroyed are investigated.

Keywords: village Litynia, Drohobych district, war destruction
Ref. 50.

Николай ГАЛИВ,
кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры новой и новейшей истории Украины
Дрогобычского государственного педагогического
университета имени Ивана Франко
(Украина, Дрогобыч) halivm@yahoo.com

СЕЛО ЛИТЫНЯ НА ДРОГОБИЧЧИНЕ В УСЛОВИЯХ ВОЕННЫХ ОПУСТОШЕНИЙ КОНЦА XV – XVII ВВ.

В статье анализируется негативное влияние военных опустошений на хозяйственное, социальное, демографическое развитие села Литыня на Дрогобиччине в раннемодерный период. Раскрыто хронологию нападений различных войск (татар, турок, валахов-молдаван, казаков, московитян, шведов, трансильванцев, поляков, саксонцев) на территорию Дрогобычского и Самборского уездов Перемишльской земли Русского воєводства. Указано убытки, понесенные объектами хозяйственной инфраструктуры Литыни (поповство, корчма, мельница, крестьянские хозяйства) вследствие военных нападений.

Ключевые слова: село Литыня, Дрогобычский уезд, военные опустошения.
Лит. 50.

Постановка проблеми. Господарський, соціальний, демографічний розвиток ранньомодерного українського села залежав не лише від різних економічних процесів (заміна двоїлля трипільною системою, поява фільварків, зростання панщини, залучення селян до товарно-грошових відносин через поширення грошової ренти, вигідна для Східної Європи торгівельна кон'юнктура тощо), але й мінливих воєнно-політичних ситуацій. Серед останніх помітний вплив на соціальне та економічне життя українських земель справляли напади різних татарських орд, турецьких, молдавсько-валашських, трансільванських та інших військ, що супроводжувалися людськими втратами, грабунками, знищеннями, насиллям. Історико-статистичний підсумок цих ексцесів має особливо важливе значення для наукової синтези у контексті усіх українських земель. Водночас з'ясування локально-історичних, краєзнавчих аспектів зазначеної проблеми доповнюють картину мікроісторичними та ідеографічними рефлексіями. З огляду на це, вважаємо доцільним дослідити вплив татарських нападів на село Літиня, яке в окреслений період входило до складу Дрогобицького, згодом Самбірського повіту Перемишльської землі Руського воєводства Корони Польської.

Аналіз останніх досліджень. Історіографія військових нашеств на українські землі у зазначений період вирізняються масштабністю і розмаїттям. Наш історіографічний огляд стосується, звісно, Перемишльської землі. Ще наприкінці XIX ст. один із учнів М. Грушевського С. Рудницький опублікував статтю про напади на руські землі Польського королівства [14]. Доволі інформативні праці про наслідки різних ворожих нападів на Польщу (зокрема й Перемишльської землі) у міжвоєнний період опублікували А. Валавендер [48] та С. Намачинська [45]. Певну увагу цьому питанню на початку XX ст. присвятив А. Яблоновський [50]. Після Другої світової війни зазначена проблема отримала свого ґрунтовного дослідника в особі М. Горна [42]. Певну лепту у висвітлення наслідків військових нападів внесли Я. Дашкевич [7], В. Крот [12], В. Інкін [10], В. Пірко [13], І. Тимів [15] та ін. Проте найбільший внесок у розробку питання «воєнних знищень» уніс сучасний польський дослідник А. Гліва [33–41]. У серій статей та підсумковій монографії він не лише простежив час і маршрут нападів іноземних військ на терени Перемишльської землі у XVII ст., але й опрацював детальну статистику завданих збитків – сплюндрованих ланів, знищених церков, корчем, млинів, забраного в ясир населення.

Мета статті – розкрити наслідки воєнних нападів іноземних військ для села Літиня на Дрогобиччині від 1498 до 1772 рр.

Виклад основного матеріалу. Перший погром, причому жахливий за своїми масштабами, Галичина (або Русь Червона, як її називають польські історичні та історіографічні джерела) зазнала у 1498 р. Тоді волохи-молдавани господаря Степана разом з турками і татарами, загальною чисельністю понад 40 тисяч, напали на Поділля та Галичину на початку травня. Здобувши замки в Чорткові і Терехові, вони вже 13 травня плундрували передмістя Львова. 14 травня 1498 р. був цілковито спалений Самбір. Відтак знищено Перемишль, Радимно, Ярослав, Переворськ, Ланцут, Канчугу, Жешув та багато інших міст в Перемишльській і Сяноцькій землях. Разом з містами грабувалися навколишні села. «Серед люду, – писав польський історик А. Валавендер, – запанував неописаний переляк. Направду усі з міст і сіл утікали в дальші сторони чи ховалися по лісах. Ті, хто залишилися, шукали для себе і свого майна криївок по будинках. Погляду людському представлялося страшне видовище. У різних сторонах, як описує наочний свідок, на відстані 16 миль видно було усюди відблиски пожеж» [48, 31, 73–76]. За деякими даними, нападники забрали до ясиру понад 100 тис. осіб.

Наприкінці липня того ж року татари знову спустошили Руське воєводство. А приблизно 25 листопада 1498 р. сюди з'явилися турки (чисельністю, начебто, 70 тис. вояків). Перейшовши на правий берег Дністра, вони вторглися в Підгір'я і спустошили територію від Галича до Жидачева, а також околиці Самбора і Дрогобича. Щоправда ця випава закінчилася для османів невдало, бо через значні снігопади і виливи річок вони зазнали великих утрат і змушені були повернутися назад [48, 31, 77–78].

Через два роки Перемишльська земля знову зазнала нападу татар, а у 1502 р. вони (приблизно 30 тис. ординців) при підтримці волохів попалили міста і села аж до Холмської землі. Напади на «Русь Червону» тривали і в 1503 і 1505 рр. [48, 31–33, 82, 87–88]. Безумовно, нашествя кінця

XV – початку XVI ст. зачепили й Літиню. Про це свідчить поборовий реєстр Перемишльської землі 1507 р., в якому зафіксовано спустошення в селі двох з чотирьох ланів-дворищ [29, 36v]. Сусідні села також зазнали збитків: у Ролеві було знищено 4 дворища з 12-ти, Горуцьку – 4 дворища з 20-ти, Грушовій – 2 з 7-ми, Добрівлянах – 5 з 10-ти, в Ріпчихах, Опарах і Довгому – 3 з 10-ти ланів-дворищ [29, 37–38].

Напад війська (до 40 тис.) волоського воєводи Богдана у 1509 р. охопив територію від Галича до Львова, зокрема потерпіли Стрий та навколишні терени [48, 36, 110–112]. Як свідчить реєстр поборів з Перемишльської землі 1510 р., волоський наїзд оминув Літиню, але постраждали сусідні Ролів (два дворища з 12-ти) та Вороблевичі (3 дворища з 13-ти), Грушова (3 дворища з 8-ми). Села ж Криниця, Кавсько, Уличне були спалені повністю («cremati funditus») [29, 146v–147v].

Страшним для Руського воєводства видався квітень 1512 р., коли 20 – 25-тисячна орда пройшла вогнем і мечем Галицьку, Львівську (у Збоїськах під Львовом розташовано татарський табір-кіш), Перемишльську (поблизу Перемишля нападники були 21 квітня) землі, а також Белзьке воєводство та Люблінську землю. «Широко навколо горіли села. З усюди гнали людинність зі здобиччю. Цю понуру картину доповнювали мордування дітей і старих, які не представляли собою робочу силу, і сповнене дикунства поведження з жінками» [48, 36, 115–116], – писав А. Валавендер.

У цей час усі чотири літинянські дворища було спалено, щоправда зберігся млин та церква з попівством. Татарами цілковито сплюндровані Кавсько, Довге, Ріпчичі, Опарі, Бояри [29, 449–449v]. Проте Літиня швидко відновилася, бо вже у поборовому реєстрі 1515 р. знову бачимо чотири дворища-лани. Однак у тому ж році ординці, як зазначав А. Яблоновський, повністю спалили («cremati funditus per Tartaros») сусіднє село Бояри [49, 143; 50, 490–491; 48, 125] (не виключено, що він помилився, бо ж це поселення спустошили ще 1512 р. й воно, на наше переконання, не могло швидко відновитися, тож у 1515 р. його все ще записали як цілковито спалене татарами).

У липні 1516 р. степовики чисельністю 30 – 40 тис. наїзників вкотре грабували Перемишльську і Львівську землі, з'явившись біля Буська і заклавши там табір. Звідси вони пустошили міста і села в радіусі приблизно 40 кілометрів, набравши до 50 тис. ясиру [48, 39, 127]. Однак Літиню в цей час не зачепили: у Дрогобицькому повіті постраждали Гаї (було спустошено млин), Михайлевичі (спалено церкву), Михайлевичі-Головенка (знищено млин), Модрич (пограбовано попівство), спустошено все Уличне [29, 588v–590v].

Похід кочовиків 1519 р., очевидно, оминув Дрогобищину та Самбірщину (охопивши північно-західну частину Перемишльської землі), а от рейдування 40-тисячної орди 1526 р. могло торкнутися й цих терен. Принаймні відомо, що татари частково спалили Стрий та, зокрема, село Мокряни Самбірського староства («Villa Mokrzany...per tartaros vastata est») [44, 264; 48, 166–167].

Наступні кількадесят років дрогобицькі терени не були об'єктом воєнно-грабункових акцій. Лише навесні 1577 р. татари вторглися в Галичину і дійшли аж до Ярослава. Цей напад завдав значних збитків Літині, внаслідок чого податкові обов'язки її мешканців, згідно з укладеним у жовтні того ж року поборовим реєстром, були зменшені у понад 7 разів – до 9 флоринів і 24 грошей [29, 812] (для порівняння, за люстрацією 1570 р. село – 35 господарів, 4 загородники, священик, корчмар – загалом сплачувало 76 злотих і 2 гроші чиншу [30, 302; 8, 253]). Судячи з поборового реєстру 1577 р. усі об'єкти соціально-господарської інфраструктури Літині все ж сплачували певний чинш, хоч і значно нижчий. Тож вони постраждали, але не були знищені дощенту. Очевидно, лише літинянське попівство було спустошене, бо поборовий реєстр 1577 р. не згадує серед платників податків священика в Літині (слово «поп» у ньому перекреслено), але говорить, що в сусідній Грушовій «поп» з півлану сплачує всього 20 грошей [29, 812] (ймовірно, теж постраждав від татар, бо мав би давати утричі більше – 2 злотих, але все ж не був ущент матеріально знищений).

Наступний напад татар досяг Літині у 1589 р., коли було спалено місцеву корчму, сплюндровано принаймні один лан ріллі. Щоправда прямих документальних свідчень про це немає,

але якщо люстрація 1570 р. говорить про наявність в Літині корчми і 11-ти з півверту ланів, то поборовий реєстр 1589 р. узагалі не згадує корчму (наче її не стало) й говорить лише про 10 ланів у селі [30, 302; 8, 253; 49, 35].

Татарські напади XVII ст. стали набагато трагічнішими для Літині. Перше нашестя цього століття, яке досягло Перемишльської землі, спочатку не торкнулося Дрогобиччини – буджацькі татари на чолі з Кантемир-мурзою через Галицьку землю дісталися Стрийського повіту у травні 1618 р., де грабункові акція тривала два – три дні. Повторний буджацький напад у червні 1618 р. також досяг Стрийщини, а грабіжницька операція татар у липні того ж року зачепила й Дрогобицький повіт [35, 107–110]. На жаль, невідомо, які саме поселення Дрогобиччини постраждали від степовиків.

Після розгрому польської коронної армії на чолі з гетьманом С. Жолкевським у битві під Цецорою в жовтні 1620 р. кримська і буджацька орди чисельністю 4 – 5 тис. кінотників вторглися на терени Руського воєводства й дійшли до Самбірщини (зокрема сіл Дорожів, Биків, Ортиничі, Пруси, Брониця), а згодом і до Перемишльського повіту. Дрогобицький повіт було сплюндровано, за винятком самого Дрогобича та кількох сіл на півночі у багністій долині Дністра. Серед уцілілих поселень була й Літиня, але татарський загін пройшов зовсім поруч, напавши на Криницю та Меденичі, а потім на Ролів і Добрівляни [35, 114–115, 217].

Під час Хотинської війни татари двічі вдиралися на терени Перемишльської землі. 10 жовтня 1621 р. один із численних татарських загонів, рухаючись долиною Бистриці від сіл Мокряни, Городище, через Котованю, Ступницю, Лужок Долішній, Новошичі, Ортиничі, Луку і Дорожів, дійшов до Грушової, Добрівлян, Волі Якобової, Волощі, Тинова і Літині [35, 254]. Як свідчили згодом у Перемишльському гроді мешканці Літині Матвій Скорбука та Андрій Юськів, нападники спустошили село, сплюндрували 5 с кметевих та 1 мельникових ланів (*lanios six sine una quarta agri dictos gromadzkih tum et una quarta agri molendinator*), господарства трьох загородників (*hortulanos ters...desolatos*), пограбували млин, корчму, а також церкву, вбивши священика (*sinagoga expillata et poponi orbata*) [22, 499; 42, 167; 6, 6]. У червні 1624 р. відбувся нищівний напад буджацької орди на Перемишльську землю. На жаль, про його наслідки для Літині маємо суперечливу інформацію, яку подають польські дослідники М. Горн та А. Гліва. Перший узагалі не згадував село серед жертв нападу, інший же стверджує, що в Літині вціліло лише два лани кметів та поле загородника (загородників), відзначаючи відсутність даних про спустошення інших ланів, долю млина, церкви, корчми тощо [37, 72].

Значних руйнувань село зазнало внаслідок татарського наїзду 1626 р.: неушкодженими залишилося лише 2 кметевих лани, одне господарство загородника, спустошено церкву, млин і корчму. Вогонь спустошив 35 селянських будинків (*triginta quinque... domus igne combustio et desolatio*) [19, 58, 488; 17, 124; 41, 44]. Згідно з іншим юраментом, Літиня втратила 40 будинків, сусідня Грушова – 120, Тинів – 39 (тож вони не могли заплатити подимне) [19, 270]. Зважимо, що основною віссю діяльності татар в районі дрогобицько-самбірського «пограниччя» на 1626 р. був берег ріки Бистриця. Зокрема на правому березі були спустошені такі села: Воля Ступницька, Ступниця, Котованя, Лужок Дольний, Брониця, Новошичі, Пруси, Биків, Дорожів, Грушова і Літиня [41, 14]. Про страшний погром, якого зазнала Літиня, свідчить поборовий реєстр 1628 р., де зазначено лише 2 злотих 4 грошей чиншу з села, оскільки 12 злотих і 6 грошей літинянська громада відприсягнула, бо немала змоги їх сплатити [46, 202; 42, 193].

Татарський напад 1629 р. оминув Літиню. Як зазначає А. Гліва, у жовтні 1629 р. військова група Салмазана-мурзи (керівник відділу буджацьких татар, що брали участь в нападі разом з кримчаками) за селом Літиня перейшла Тисьменицю і опинилася на терені Дрогобицького повіту, не заподіявши жодної шкоди навколишнім селам. Татари провели ніч з 5 на 6 жовтня в околицях Меденич. Нападники не зачепили Літиню й сусідні поселення з двох причин: 1) ці села кількома роками перед тим були не раз пограбовані і спалені; 2) татарам, що були переобтяжені награваним майном та ясиром, треба було швидко перейти на терени Львівської землі, які починалися за селом Криниця, а звідти уздовж Дністра до Молдавії [34, 126–127].

Зауважимо, що на той період для селян Грушової і Літині чи не єдиним порятунком від степовиків були втечі у найближчі болотисті місцевості. Непряму згадку про це маємо з актів

Львівського гродського суду 1634 р. У цей час селяни двох сіл вели судову боротьбу з державцею Дрогобицького староства І. Нахмановичем, який наслав на непокірних селян своїх гайдуків «нічною порою». Як свідчили пізніше селяни у суді, під час нападу гайдуків хлопи з жінками і дітьми «на болота і багницька утікали, яко в Татарщизні (під час татарських нашествь. – М. Г.) всіх спуджено» [16, 985]. Очевидно, практика порятунку літинців і грушовців від нападу гайдуків Нахмановича і набігів татар виявилася ідентичною, тож зроблене селянами порівняння доволі промовисте.

Масштабна і кровопролитна українсько-польсько-литовська війна, що розпочалася 1648 р. тричі охоплювала західноукраїнські землі – восени 1648, осінню 1655 і на початку 1657 рр. Великої шкоди зазнало село внаслідок нападу татар і козаків (*Scytho Cosaricam, Scyticum et Rebellia Cosacum*) у жовтні 1648 р. Згідно з юраментом селянина Івана Засядковича в Перемишльському гродському суді (складеному, щоправда аж через два роки – у грудні 1651 р.), в Літині було знищено 8 ланів посівів, але церква (й попівство з півланом землі – *poronis medius laneus*), корчма і млин на два колеса, 8 загородників на городах (*hortulani in hortis*), 5 комірників (*inquilini rauperes*), 2 ремісники (*artificus*) цього разу вціліли [17, 470; 39, 99]. Похід козацько-московських військ у західно-українській регіон, що позначився облогою Львова, розгромом польських військ під Городком, захопленням Мостиськ, Радимна, Ярослава тощо, майже не зачепив Дрогобицького повіту. Загони козаків і московитян, що здійснювали продовольчі ревізії для війська, сягнули лише сусіднього з Літинією села Волоща [35, 472]. Шведський «потоп» майже не зачепив Перемишльську землю. У березні 1656 р. від шведських військ постраждав лише Перемишльський повіт, натомість східніші повіти так і не побачили скандинавів, оскільки опинилися поза межею дій армії Карла X Густава (у Самбірському повіті шведи пограбували тільки село Шептичі і далі на схід чи південь не пішли) [36, 31].

1657 року через Перемишльську землю проходили трансільванські війська Юрія II Ракоці і козацькі полки Антона Ждановича (*Hungaro Cosaricam* [18, 69–72]), завдаючи збитків господарству сіл і міст. Відомо, що не змігши захопити Самбірський замок, трансільванці, а також легка молдавська та валашська кіннота при допомозі козаків протягом 16 – 18 лютого 1657 р. розпочали широку грабункову акцію щодо безборонних маєтків Самбірської економії, Дрогобицького староства та тамтешньої дрібної шляхти. Один з чисельних військових відділів семигородців і їх союзників на правому березі Дністра затакував села Бережниця, Страшевичі, Сушиця Рикова і Воля Коблянська, відтак попрямував у долину Бистриці. Тут жертвою грабежу стали села Мокряни, Ступниця, Воля Ступницька, Котованя, Лужок Долішній і Брониця. Один із загонів, відхилившись на схід, здевастував Пруси, Дорожів, Грушову і Літиню, знищив Бояри, Мединичі, Горуцько й Летню. Правдоподібно, що той же ворожий відділ, повернувшись на північний захід і спустошив розташовані на його шляху Білину Велику, Дубляни, Гординю, Бабину і Пиняни [33, 19].

Відприсяження про завдані цим нападом збитки мешканці Літині склали у Перемишльському гроді 18 червня 1661 р. У ньому, крім збитків, заподіяних трансільванцями і козаками (*Hungaro Cosaricam*), окреслювалися ще й знищення, котрі зазнала Літиня у 1648 р. [18, 71], а відсепарувати перші від других, з огляду на нечіткість юраменту, складно. Дослідник А. Гліва, опрацьовуючи документ, цього разу зарахував млин на два колеса, корчму і півланове попівство до спустошених об'єктів, а 8 загородників, 5 комірників і 2 ремісників до тих, чий господарства були знищені (характеризуючи татарсько-козацький напад 1648 р. він писав зворотнє, вважаючи, що вони уціліли) [33, 81; 39, 99]. Ми погоджуємося з таким переказом літиняньського відприсяження, і додамо, що у ньому також йдеться про спустошення в Літині аж 13 ланів і трьох чвертей ріллі – *Lanes tredecim et tres quartiae agri* (А. Гліва, додавши до цієї цифри попівських 1/2 лану, писав про спустошення в Літині 14 і 1/4 ланів) [18, 71; 33, 81]. Проте в селі такої кількості управленої ріллі ніколи не було (привілей 1531 р., люстрація 1570 р., ревізія 1686 р. та пізніші інвентарі говорять здебільшого про 11 або 11 з півчвертю ланів). Ймовірно, помилився або писар, або селянин, який складав юрамент. Не відкидаємо й того, що наведена кількість ланів є сумарною кількістю збитків громади 1648 і 1657 рр. (з 13 і 3/4 ланів у 1648 р. було здевастовано

8, а отже, в 1657 р. – 5 і три чверті). Можливе й інше – прагнення літинянської громади гіперболізувати свої втрати з метою отримати звільнення від податків.

Зрештою, відповідно до реєстру поборів 1663 р., 28 димів у Літині не сплачували податки [20, 1698], що безумовно є свідченням збитків селян передусім від війн середини XVII ст. На думку В. Інкіна, пустки, що утворилися в час «козацької війни», доповнили існуючі та не ліквідовані з часів «першої татарщини» спустошення (у селах Літиня, Билич і Залокоть до 55 пустих ланів додалося 46 запустілих ланів «зараз») [10, 254]. Додамо, що такому запустінню сприяли й збунтовані польські війська на чолі з маршалком Свідерським, які упродовж 1662 – 1664 рр. грабували добра Самбірської економії [43, 48].

Великих руйнувань зазнав край під час польсько-турецької війни 1672 р. Після здобуття Кам'янця-Подільського турецько-татарсько-козацькими військами кримська орда протягом 12 днів у жовтні 1672 р. грабувала села і міста Перемишльської землі [40, 167]. Загалом у Перемишльській землі було спустошено 884 села, що складало 94,9 % всіх сільських поселень (931). У Дрогобицькому повіті сплюндровано 41 із 43 сіл, а в Самбірському – 189 із 196. Грабунки зачепили усі міста (31) Перемишльської землі [38, 55–56].

Як свідчив 9 червня 1673 р. у Перемишльському гроді представник літинянської громади селянин Іван Онишків, унаслідок татарського спустошення залишилося лише «громадського пів лану засіяного і осілого» та «півзагородника» – тобто «два дими осілих», на які визначено податок у розмірі двох злотих [21, 1011, 1258, 1362]. Відтак можемо з великою долею вірогідності говорити про пограбування в селі корчми, млина, попівства і, можливо, церкви, майже усіх селянських господарств. Без сумніву, це був чи не найбільш руйнівний для Літині татарський напад.

Ледь оправившись від такого шоку, господарка Літині зазнала чергового катастрофічного удару в лютому 1699 р., коли буджацька орда на чолі з нуредіном Газі Гіреєм-солтаном тотально спустошила задністрянську частину Перемишльської землі. Це був останній татарський напад на землі Перемишльщини [40, 168]. Внаслідок нього, згідно з юраменами 1699 – 1700 рр., у Літині було знищено 41 «халупу» – селянське господарство, з них 7 вдалося відбудувати і вони «давали збіжжя» (відновили виробництво сільськогосподарської продукції й сплачували податки), 22 також вдалося відбудувати, але вони «не давали збіжжя», а 12 взагалі залишалися не відбудованими. Крім того, було спалено корчму, два попівські будинки, забрано в неволю 29 господарів і «молоді різної» – 16 осіб [18, 442]. Зрештою, на 2 лютого 1700 р. у Літині лише два дими з шести могли сплатити подимне [18, 451].

У роки Північної війни (1700 – 1721) села Перемишльської землі грабували вояки саксонської, польської, російської армій. З 1702 до 1718 р. Перемишльщина стає об'єктом щорічного грабежу як чужих, так і своїх (королівських) військ не тільки під час постоїв, але й під час переходів. Зокрема, навесні 1709 р. на її територію знову вторглися війська шведського генерала Краса (прибл. 8000 чол.) та Ст. Лещинського (прибл. 4000 чол.). Довідавшись про поразку Карла XII під Полтавою, війська Лещинського та Краса під натиском коронних і російських військ відійшли углиб Польщі, особливо руйнуючи володіння противників Лещинського. Найбільших збитків було завдано, зокрема, Самбірській економії. Вслід за ними просувалися коронні та російські війська, які з осені 1709 й до весни 1711 рр. були розквартировані тут на постої [13, 59–60].

Відомо, що від постоїв шведських, московських і польських військ постраждала й Літиня, зокрема місцеве попівство. Під час одного з судових процесів у єпископському духовному суді (1710 р.) літинянські священики скаржилися, що рятуючись від грабунку польських вояків київського воеводи, котрий перебував у Самборі, вони змушені були сплатити викуп 10 злотих. «Контрибуція шведська» (ймовірно, весною 1709 р.) обійшлася тим же священикам у 37 злотих, а контентація екекуторів, які збирали контрибуцію, – ще 5 злотих. Восени ж 1709 р. з попівства «Москва за решту провіанту... коня взяла» – московські вояки забрали у о. Якова Літинського коня вартістю начебто 70 злотих [31, 30–31]. Селянин же Василь Яцків, під час постоїв польських військ у Самбірській економії, заховав півмірку меду, два півмірки жита і два півмірки гречки до літинянської церкви [31, 31], очевидно не бажаючи віддавати ці продукти жовнірам.

Після завершення Північної війни практика військових постоїв не припинилася. Зокрема, 1743 р. на терени Самбірської економії було введено саксонські війська [47, 83], утримання яких додатково обтяжувало міщан, селян, духовенство й навіть шляхту. Теоретично ці війська повинні були жититися власним коштом, але солдатам визначали лише 15 грошей на день – у той час і за втричі більшу суму не можна було прохарчуватися. За таких обставин війська вдавалися до насильницьких закупівель за півціни. Розміри завданих селянам збитків не вдається виміряти [47, 161–162], проте вони були значними. Ще у 1756 р. шляхта Руського воєводства, даючи інструкції своїм послам на вальний сейм, рекомендувала домагатися виведення «військ народу саського» з Самбірської економії, бо від них «стан духовний, шляхетський і плебеї... кривди і ущемлення зносять» [26, 340]. До слова, мабуть з огляду на потребу розміщення саксонських військ, в Літині навіть було зведено офіцерський будиночок з подвір'ям, які детально описані в інвентарі Самбірської економії 1768 р. [1, 388].

Значних збитків королівським столовим маєткам завдавали шляхетські антикоролівські конфедерації. Так, після смерті Яна III Собеського у 1696 р. збунтувалося (не отримуючи жодного жолду) зтяжене військо, утворивши військову конфедерацію у Щирцю на чолі з маршалком Густавом Барановським. У жовтні того ж року конфедерати увійшли на «зимові лежі» до Самбірської економії [43, 49]. Постійні конфедератів узимку 1696 – 1697 рр. обійшовся зокрема Літині у 1234 злотих. Про це в Перемишльському гроді свідчив селянин Михайло Котик. За його словами, драгуни і шляхта лише на їжу взяли 500 злотих, а на потреби жовнірів воєводи київського – 50 злотих, воєводи волинського – 100 злотих тощо [23, 2749–2751].

У 1768 р. на військо Барських конфедератів з усієї Самбірської економії було зібрано 14225 злотих і 12 грошей [25, 59] (водночас, конфедерати заборонили сплачувати податки до Скарбу [5, 1зв]). У 1769 р. вони коротко стаціонували в економії, а після них прийшли російські війська, котрі залишилися у самбірських королівських добрах аж до 1772 р., допускаючи численних зловживань і здирств щодо місцевого селянства [43, 52]. Цікаво, що про прихід російських військ писав 18 березня 1766 р. дідич сусіднього з Літинією с. Бояри Я. Котовський у своїй скарзі на ролівського попа. Він зауважив, що через його добра проходило 36 тис. московського війська, а в його покоях перебували московські генерали [32, 109]. Однак, у 1766 р. російські війська не перебували на цих теренах, а тому, можливо, шляхтич згадав про попередні роки.

Постійні воєнні знищення, особливо в першій половині XVIII ст., приводили до занепаду селянські господарства. Про це свідчить зростання громадських та індивідуальних боргів, а також втечі селян на Поділля, де у той час (1710 – 1730-ті рр.) запроваджувалися слободи. Одним із перших літинців, які подалися туди, був Сень Черчинят, котрий, щоправда, вже на серпень 1710 р. повернувся додому [4, 3зв–4].

Втікаючи на терени Подільського та Брацлавського воєводств, окремі літинянські селяни нерідко спродували своє майно, або ж, сподіваючись на повернення, залишали його в заставу. Наприклад, Микола Швець і Лесь Кашуба перед втечею на Поділля заставили місцевим мельникам свої луки на Замлинню [2, 306; 24, 2917; 27, 128]. Перед 1740 р., позичивши значну суму грошей (понад 100 зл., мабуть, під заставу) на Поділля подалися брати Іван, Андрусь і Лесь Борухи [3, 38]. До пошуку кращої долі вдавалися інколи й привілейовані селяни. Так, під час роботи у селі королівського комісарського суду виявилось, що у квітні-травні 1744 р. Ілько Малий, один із літинянських мельників, залишивши господарку на чотирьох синів (Антон, Іван, Василь, Ілько), подався на схід («зараз на Подоля в дорозі знаходиться») [2, 305; 27, 124]. Тоді ж з'ясувалося, що на Поділля пішов й один з чотирьох повноправних літинянських вибранців-солтисів Сень Юринів, який передав свою частку солтиського лану двоюрідним братам Василеві та Іванові [2, 303; 27, 117]. Зрештою, у суплїці до короля, датованій 13 липня 1744 р. літинянська громада скаржилася, що через важкі езекуції із Літині на Поділля пішло 40 господарів (стільки ж втекло й з сусідньої Грушової), і «так рік по року уходять на Поділля» [28, 105].

Відзначимо, що для селян Самбірської економії, як з'ясував В. Інкін, Поділля у той час було основним напрямом утеч [9, 274]. Маштаб утеч проілюстрував М. Крикун, процитувавши цікавий документ – лист комісара Самбірської економії полковника Лямера до шляхтича Марков-

ського (1720 р.). Згідно з ним, проведене за наказом короля Августа II розслідування виявило, що до 1000 родин підданих з економії втекло на Поділля (і Покуття) [11, 403].

Висновки. Отже, упродовж XV – XVIII ст. на демографічний і господарський стан села Літиня впливав, зокрема, такий вкрай деструктивний чинник як воєнні знищення. Це періодично спричиняло розруху, занепад господарств, утечі селян. За неповні три століття у Літині декілька разів було повністю або частково знищено попівство (6 разів, зокрема двічі спалено церкву), корчму (6 разів), млин (4 рази). Про спалені нападниками будинки маємо дані лише щодо 1626 і 1699 рр., а про забраний ясир – 1699 р. Попри все історики називають XVI – першу половину XVII ст. періодом господарського піднесення краю, пов'язаним із зростанням ринкових відносин, що стимулювало освоєння пусток, зростання виробництва сільськогосподарської продукції, збільшення населення. Проте у другій половині XVII – першій половині XVIII ст. сільське господарство краю зазнало кризи, зумовленої виснаженням землі, нераціональністю агротехніки, воєнними знищеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України. – Колекція мікрофільмів. – МР-58 (інвентар Самбірської економії 1768 р.).
2. Відділ рукописів Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка (далі – ВР НБ ЛНУ). – Ф. : Самбірська економія. – Спр. 508.
3. ВР НБ ЛНУ. – Ф. : Самбірська економія. – Спр. 521.
4. ВР НБ ЛНУ. – Ф. : Самбірська економія. – Спр. 540.
5. ВР НБ ЛНУ. – Ф. : Самбірська економія. – Спр. 567.
6. Галів М. Церковно-релігійне життя села Літиня на Дрогобиччині у XVI – XVIII ст. / Микола Галів // Східноєвропейський історичний вісник. – 2016. – Вип. 1. – С. 5–13.
7. Дашкевич Я. Ясир з України (XV – перша половина XVII ст.) як історико-демографічна проблема / Я. Дашкевич // Український археографічний щорічник. – 1993. – Вип. II – С. 40–47.
8. Жерела до історії України-Руси видає Археографічна комісія Наукового Товариства імені Шевченка. – Т. VII: Люстрація королівщин в руських землях корони з р. 1570. – Львів : Накл. НТШ, 1903. – 32 + 364 с.
9. Инкин В. Ф. Особенности социальной борьбы королевских крестьян в Галичине в XVIII в. / В. Ф. Инкин // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. 1961 г. – Рига, 1963. – С. 271–278.
10. Інкін В. Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI – XVIII століттях : історичні нариси / В. Інкін / [упоряд., наук. ред. М. Крикуна]. – Львів, 2004. – 420 с.
11. Крикун М. Переселення в Подільське воеводство у першій половині XVIII століття // Крикун М. Подільське воеводство у XV – XVIII століттях : Статті і матеріали. – Львів, 2011. – С. 399–418.
12. Крот В. Перші вторгнення османських військ на Україну в 1498 р. / В. Крот // Український історичний журнал. – 1986. – № 1. – С. 137–142.
13. Пірко В. О. Галицьке село наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст. (історико-економічний нарис за матеріалами Перемишльської землі) / В. О. Пірко. – Донецьк, 2006. – 192 с.
14. Рудницький С. Руські землі Польської Корони при кінці XV ст. Ворожі напади й організація оборони / С. Рудницький // Записки НТШ. – Львів, 1899. – Т. XXXI–XXXII. – С. 1–54.
15. Тимів І. М. Хронологія перших татарських і турецьких набігів на землі Руського воеводства у XV ст. / І. М. Тимів // Чорноморський літопис. – 2013. – Вип. 7. – С. 60–71.
16. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДАУ у Львові). – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 386.
17. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 1069.
18. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 1071.
19. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 1072.
20. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 1075.
21. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 1078.
22. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 340.
23. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 463.
24. ЦДАУ у Львові. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 562.
25. ЦДАУ у Львові. – Ф. 181. – Оп. 2. – Спр. 1866.
26. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. – Lwów, 1928. – Т. XXIII : Lauda sejmikowe wiszeńskie, lwowskie, przemyskie i sanockie 1731 – 1772 / Wyd. A. Prochaska. – 682 s.

27. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (далі – AGAD). – Zespol : Archiwum Kameralne. – Sygn. 70.
28. AGAD. – Zespol : Archiwum Kameralne. – Sygn. 71.
29. AGAD. – Zespol : Archiwum Skarbu Koronnego. – Sygn. 20.
30. AGAD. – Zespol : Metryka Koronna, Lustracje dz. XVIII. – Sygn. 46.
31. Archiwum Państwowe w Przemyślu. – Zespol : Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego (далі – APP. – ABGK). – Supl. 5.
32. APP. – ABGK. – Sygn. 106.
33. Gliwa A. Działania militarne na obszarze Rusi Czerwonej podczas inwazji wojsk siedmiogrodzko-kozackich w 1657 r. Zniszczenia i straty materialne na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // *Rocznik Przemyski*. – 2010. – T. XLVI. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–93.
34. Gliwa A. Jesienny najazd tatarów krymskich i budżackich na Rzeczpospolitą w 1629 r. i jego skutki na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // *Rocznik Przemyski*. – 2007. – T. XII. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 105–155.
35. Gliwa A. Kraina upartych niepogód. Zniszczenia wojenne na obszarze ziemi przemyskiej w XVII wieku / A. Gliwa. – *Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu*, 2013. – 1104 s.
36. Gliwa A. Najazd szwedzki na Ruś Czerwona w 1656 r. Zniszczenia i straty materialne na obszarze ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // *Rocznik Przemyski*. – 2011. – T. XLVII. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–39.
37. Gliwa A. Najazd tatarski na ziemię Przemyską w 1624 r. / A. Gliwa // *Rocznik Przemyski*. – 2005. – T. XXI: Historia wojskowości. – Z. 1. – S. 27–80.
38. Gliwa A. Najazd tatarski na ziemię Przemyską podczas wojny polsko-tureckiej w 1672 r. / A. Gliwa // *Rocznik Przemyski*. – 2003. – T. XXXIX. – Z. 4. Historia. – S. 37–64.
39. Gliwa A. Najazd tatarsko-kozacki na Ruś Czerwona w 1648 r. Straty materialne i demograficzne na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // *Rocznik Przemyski*. – 2009. – T. XLV. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–120.
40. Gliwa A. Starostwo Drohobyckie w XVII wieku. Potencjał gospodarczy i demograficzny w świetle źródeł skarbowych / A. Gliwa // *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. – 2011. – Вип. XIV–XV. – С. 159–175.
41. Gliwa A. Zimowy najazd tatarów krymskich na Rzeczpospolitą w 1626 r. i jego skutki na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // *Rocznik Przemyski*. – 2006. – T. XLII. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–58.
42. Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605 – 1633 na Ruś Czerwona / M. Horn. – *Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich*, 1964. – S. 167.
43. Kuczera A. Samborszczyzna. Ilustrowana monografia miasta Sambora i Ekonomji Samborskiej / A. Kuczera. – *Sambor : Nakł. Księgarni Nauczycielskiej*. – T. II. – 484 s.
44. *Matricularum Regni Poloniae Summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur* (далі – MRPS). – *Varsoviae*, 1910. – Pars IV : Sigismundi I Regis tempora complectens (1507 – 1548). – V. 1 : Acta vicecancellariorum 1507 – 1548. – VII + 477 p.
45. Namaczyńska S. Kronika klęsk elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1648 – 1696 / S. Namaczyńska. – *Lwów*, 1937. – Cz. I. – 236 s.
46. Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe. – T. I, Cz. 1 : Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1628 roku / Wyd. Z. Budziński i K. Przyboś. – *Rzeszów : Wyd-wo WSP*, 1997. – LXVIII + 274 s.
47. Stańczak Ed. Kamera saska czasów Augusta III / Ed. Stańczak. – *Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe*, 1973. – 221 s.
48. Walawender A. Kronika klęsk elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1450 – 1586. – *Lwów*, 1935. – Cz. II : Zniszczenia wojenne i pożary (z wykresami). – 391 s.
49. Źródła dziejowe. – *Warszawa*, 1902. – T. XVIII. Cz. 1 : Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. VII. Cz. 1 : Ziemia ruskie. Ruś Czerwona / Opisana przez A. Jabłonowskiego. – 252 + XLVII + XVIII + 72 s.
50. Źródła dziejowe. – *Warszawa*, 1902. – T. XVIII. Cz. 1 : Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. VII. Cz. 2 : Ziemia ruskie. Ruś Czerwona / Opisana przez A. Jabłonowskiego. – 491 + 33 s.

REFERENCES

1. Viddil rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. – Kolektsiia mikrofilmiv. – MP-58 (inventar Sambirskoi ekonomii 1768 r.).
2. Viddil rukopysiv Naukovoï biblioteki Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (dali – VR NB LNU). – F. : Sambirska ekonomiiia. – Spr. 508.
3. VR NB LNU. – F. : Sambirska ekonomiiia. – Spr. 521.
4. VR NB LNU. – F. : Sambirska ekonomiiia. – Spr. 540.
5. VR NB LNU. – F. : Sambirska ekonomiiia. – Spr. 567.

6. Haliv M. Tserkovno-riliihine zhyttia sela Litynia na Drohobychchyni u XVI – XVIII st. / Mykola Haliv // Skhidnoievropeiskiy istorychniy visnyk. – 2016. – Vyp. 1. – S. 5–13.
7. Dashkevych Ya. Yasyr z Ukrainy (XV – persha polovyna XVII st.) yak istoryko-demografichna problema / Ya. Dashkevych // Ukrainskyi arkhografichnyi shchorichnyk. – 1993. – Vyp. II – S. 40–47.
8. Zherela do istorii Ukrainy-Rusy vydaie Arkheografichna komisiia Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka. – T. VII: Liustratsiya korolivshchyn v ruskykh zemliakh korony z r. 1570. – Lviv : Nakl. NTS, 1903. – 32 + 364 s.
9. Inkin V. F. Osobennosti sotsialnoy borby korolevskikh krestyan v Galichine v XVIII v. / V. F. Inkin // Yezhegodnik po agrarnoy istorii Vostochnoy Yevropy. 1961 g. – Riga, 1963. – S. 271–278.
10. Inkin V. Silske suspilstvo Halytskoho Prykarpattia u XVI – XVIII stolittiah: istorychni narisy / V. Inkin / [uporiad., nauk. red. M. Krykun]. – Lviv, 2004. – 420 s.
11. Krykun M. Pereseleння u Podilske voievodstvo u pershii polovyni XVIII stolittia // Krykun M. Podilske voievodstvo u XV – XVIII stolittiah : Statti i materialy. – Lviv, 2011. – S. 399–418.
12. Krot V. Pershi vtorhnenia osmanskykh viisk na Ukrainu v 1498 r. / V. Krot // Ukrainskyi istorychniy zhurnal. – 1986. – № 1. – S. 137–142.
13. Pirko V. O. Halytske selo naprykintsi XVII – v pershii polovyni XVIII st. (istoryko-ekonomichnyi narys za materialamy Peremyshskoi zemli) / V. O. Pirko. – Donetsk, 2006. – 192 s.
14. Rudnytskyi S. Ruski zemli Polskoi Korony pry kintsi KhV st. Vorozhi napady y orhanizatsiia oborony / S. Rudnytskyi // Zapysky NTS. – Lviv, 1899. – T. XXXI–XXXII. – S. 1–54.
15. Tymiv I. M. Khronolohiia pershykh tatarskykh i turetskykh nabihiv na zemli Ruskoho voievodstva u XV st. / I. M. Tymiv // Chornomorskyi litopys. – 2013. – Vyp. 7. – S. 60–71.
16. Tsentralnyi derzhavnyi istorychniy arkhiv Ukrainy u Lvovi (dali – TsDIAU u Lvovi). – F. 9. – Op. 1. – Spr. 386.
17. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 1069.
18. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 1071.
19. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 1072.
20. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 1075.
21. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 1078.
22. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 340.
23. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 463.
24. TsDIAU u Lvovi. – F. 13. – Op. 1. – Spr. 562.
25. TsDIAU u Lvovi. – F. 181. – Op. 2. – Spr. 1866.
26. Akta grodskie i ziemskie z czasow Rzeczypospolitej polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowe. – Lwów, 1928. – T. XXIII: Lauda sejmikowe wiszeńskie, lwowskie, przemyskie i sanockie 1731 – 1772 / Wyd. A. Prochaska. – 682 s.
27. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dali – AGAD). – Zespol : Archiwum Kameralne. – Sygn. 70.
28. AGAD. – Zespol : Archiwum Kameralne. – Sygn. 71.
29. AGAD. – Zespol : Archiwum Skarbu Koronnego. – Sygn. 20.
30. AGAD. – Zespol : Metryka Koronna, Lustracje dz. XVIII. – Sygn. 46.
31. Archiwum Państwowe w Przemyślu. – Zespol : Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego (dali – APP. – ABGK). – Supl. 5.
32. APP. – ABGK. – Sygn. 106.
33. Gliwa A. Działania militarne na obszarze Ruśi Czerwonej podczas inwazji wojsk siedmiogrodzko-kozackich w 1657 r. Zniszczenia i straty materialne na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // Rocznik Przemyski. – 2010. – T. XLVI. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–93.
34. Gliwa A. Jesienny najazd tatarów krymskich i budżackich na Rzeczpospolita w 1629 r. i jego skutki na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // Rocznik Przemyski. – 2007. – T. XII. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 105–155.
35. Gliwa A. Kraina upartych niepogód. Zniszczenia wojenne na obszarze ziemi przemyskiej w XVII wieku / A. Gliwa. – Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjacioł Nauk w Przemyślu, 2013. – 1104 s.
36. Gliwa A. Najazd szwedzki na Ruś Czerwona w 1656 r. Zniszczenia i straty materialne na obszarze ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // Rocznik Przemyski. – 2011. – T. XLVII. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–39.
37. Gliwa A. Najazd tatarski na ziemię Przemyską w 1624 r. / A. Gliwa // Rocznik Przemyski. – 2005. – T. XLI: Historia wojskowości. – Z. 1. – S. 27–80.
38. Gliwa A. Najazd tatarski na ziemię Przemyską podczas wojny polsko-tureckiej w 1672 r. / A. Gliwa // Rocznik Przemyski. – 2003. – T. XXXIX. – Z. 4. Historia. – S. 37–64.
39. Gliwa A. Najazd tatarsko-kozacki na Ruś Czerwona w 1648 r. Straty materialne i demograficzne na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // Rocznik Przemyski. – 2009. – T. XLV. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–120.

40. Gliwa A. Starostwo Drohobyckie w XVII wieku. Potencjał gospodarczy i demograficzny w świetle źródeł skarbowych / A. Gliwa // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2011. – Вип. XIV–XV. – С. 159–175.
41. Gliwa A. Zimowy najazd tatarów krymskich na Rzeczpospolitą w 1626 r. i jego skutki na terenie ziemi Przemyskiej / A. Gliwa // Rocznik Przemyski. – 2006. – T. XLII. – Z. 1. Historia wojskowości. – S. 3–58.
42. Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605 – 1633 na Ruś Czerwona / M. Horn. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1964. – S. 167.
43. Kuczera A. Samborszczyzna. Ilustrowana monografia miasta Sambora i Ekonomji Samborskiej / A. Kuczera. – Sambor : Nakł. Księgarni Nauczycielskiej. – T. II. – 484 s.
44. Matricularum Regni Poloniae Summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur (далі – MRPS). – Varsoviae, 1910. – Pars IV : Sigismundi I Regis tempora complectens (1507 – 1548). – V. 1 : Acta vicecancellariorum 1507 – 1548. – VII + 477 p.
45. Namaczyńska S. Kronika klęsk elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1648 – 1696 / S. Namaczyńska. – Lwów, 1937. – Cz. I. – 236 s.
46. Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe. – T. I, Cz. 1 : Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1628 roku / Wyd. Z. Budziński i K. Przyboś. – Rzeszów : Wyd-wo WSP, 1997. – LXVIII + 274 s.
47. Stańczak Ed. Kamera saska czasów Augusta III / Ed. Stańczak. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1973. – 221 s.
48. Walawender A. Kronika klęsk elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1450 – 1586. – Lwów, 1935. – Cz. II : Zniszczenia wojenne i pożary (z wykresami). – 391 s.
49. Źródła dziejowe. – Warszawa, 1902. – T. XVIII. Cz. 1 : Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. VII. Cz. 1 : Ziemia ruskie. Ruś Czerwona / Opisana przez A. Jabłonowskiego. – 252 + XLVII + XVIII + 72 s.
50. Źródła dziejowe. – Warszawa, 1902. – T. XVIII. Cz. 1 : Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. VII. Cz. 2 : Ziemia ruskie. Ruś Czerwona / Opisana przez A. Jabłonowskiego. – 491 + 33 s.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2016 р.